

Nr 4.

Av herr **Ström**, om *åvägabringande av utredning angående skollovskoloniverksamhetens stödjande och utvecklande genom statens försorg.*

Ett av samhällets viktigaste åligganden kan med allt skäl det uppväxande släktets vård, fostran och utbildning anses vara. I vårt land har man sedan lång tid tillbaka strävat att genom god och lämpligt avfattad undervisning bereda alla barn för ett nyttigt arbete i livet. Med rätta får även anses, att dessa strävanden kröntes med framgång. Det har emellertid visat sig, att utom de rent bokliga kunskaperna, undervisning i praktiska förhållanden blivit en tvingande nödvändighet, och såsom de viktigaste faktorerna härvidlag hava hälsovård och hälsolära gjort sig gällande. Den fattigare befolkningens barn hava visat sig ofullständigt utrustade beträffande beklädnad o. d., dåligt närda och, på grund därav, svaga och kraftlösa, vilket i sin tur lagt grunden till sjukdomar, som ofta skövlut barn- och ungdomsåren och mången gång förorsakat en allt för tidig död. Vidtagande av åtgärder till hämmande av detta onda har därför blivit nödvändigt. Frågan blev genast, varest en början skulle göras. Att bostäderna, särskilt i städer och större industrisamhällen, varit olämpliga, ofta nog hälsovådliga, veta läkare och lärare allt för väl, men en genomgripande förändring av dessa förhållanden har varit och är väl ännu, praktiskt taget, långt avlägsen, beroende på många olika omständigheter, icke minst befolkningens ekonomiska ställning.

Tanken har då uppstått, att låta barnen vistas i landsorten under sommarmånaderna, för att i den friskare och renare luften, samt under lämplig tillsyn och omvårdnad hämta krafter och styrka, och så började den s. k. skollovskoloniverksamheten.

Inom Stockholms stads kommuner t. ex. har denna verksamhet nu fortgått under ett trettiotal år, och dess gynnsamma verkningar kunna

icke till fullo uppskattas. Sjukliga och svaga barn hava vunnit hälsa och krafter, efterblivna hava ryckts upp och fått håg och intresse för såväl undervisningen som livet omkring dem i övrigt, och barn, predisponerade för vissa sjukdomar, hava vunnit krafter att motstå dessa för långa tider och till och med övervunnit desamma. Förhållandena på andra håll torde i detta hänseende kunna anses vara ungefär lika som i huvudstaden. Överallt där fattigdom och ekonomiskt betryck äro rådande, äro barnen illa närda och illa underhållna, svaga och mottagliga för sjukdomar; och likaledes överallt där möjligheter till landsvistelse funnits, har hälsotillståndet hos barn i skolåldern väsentligt förbättrats.

En blick på dödlighetsstatistiken visar även den stora dödlighetskillnaden hos barn, före, under och efter skolåldern. Under tidsperioden 1901—10 var dödlighetssiffran för barn intill 5 år 28.41 pro mille, nedgick för åldersperioden 5—10 år till 4.06, för åldersperioden 10—15 år till 3.16, och steg för åldersperioden 15—20 till 4.64 pro mille. Härvid har man givetvis att räkna med den konstant höga siffran för barn intill 5 år i förhållande till de efterföljande femårsperioderna, men det torde stå utom allt tvivel, att koloniverksamheten i städerna i hög grad bidragit till att steget blivit så avsevärt stort, som det i verkligheten är.

En annan bidragande omständighet är att bespisning i viss utsträckning anordnats i folkskolorna, samt att barnen för någon tid komma bort från de mindre goda bostäder de i så stor utsträckning måste vistas uti, och få lämpligare behandling, en väl avpassad rörelse m. m.

Att barnens föräldrar inse och beakta detta, torde framgå tydligt nog därav, att ett mycket stort antal barn anmäles till skolgång tidigare än den fastställda åldern, samt att föräldrarna genast framställa begäran om barnens deltagande i sommarkolonierna. Orsaken härtill är lätt att finna. Det har år efter år visat sig, att lantvistelsen under ferierna medfört de allra bästa resultat, barnens krafter hava tilltagit, intresse och intelligens utvecklats, deras uppfattningsförmåga i hög grad skärpts och undervisningen följaktligen underlättats. Då detta förhållande givit sig märkbart tillkänna i skolorna, har naturligtvis samma rön gjorts i hemmen, och då detta blivit bekant, är det helt naturligt att föräldrar söka få in sina barn i skolorna snarast möjligt, i all synnerhet om hemmen äro fattiga.

Det goda arbete, som bevisligen utföres av skollovskolonierna, är emellertid ej enbart av betydelse för själva skoltiden, utan avser i lika hög grad att lägga grunden till en god, välutvecklad och kraftig fysik hos de unga och rusta dem för kampen mot allehanda sjukdomar och de ansträngningar,

som åtfölja arbetet för uppehållet. Särskilt är detta fallet beträffande vår svåraste folksjukdom, tuberkulosen, som trots alla ansträngningar att bekämpa densamma, bibehåller sin ställning såsom den förnämsta dödsorsaken i vårt land. Och som bekant härjar den våldsammast bland befolkningen i 20—30 årsåldern. Under år 1911 uppgingo dödsfallen i tuberkulos till icke mindre än 71.4 % i städerna och 69.00 % å landsbygden av samtliga infektions- och andra parasitära sjukdomar; och av dessa dödsfall komma 24.6 % i städerna och 25.3 % å landsbygden under åldersperioden 20—30 år.

Betraktar man hälso- och sjukvården vid armén och marinen, kommer man till liknande resultat.

Det måste anses tydligt att, då skollovskoloniernas verksamhet visat sig vara av så stor betydelse för höjandet av det allmänna hälsotillståndet hos barnen i skolåldern, man i denna verksamhet har en kraftig hjälp i striden mot tuberkulosen.

Under det trettiotal år skollovskolonierna drivit sin välsignelsebringande verksamhet, hava de för sin ekonomi uteslutande varit hänvisade till den enskilda hjälpsamheten. Olika försök hava blivit gjorda för att kraftigare kunna driva verksamheten framåt, och det mest betydande av dessa torde vara anordnandet av den s. k. Barnens dag. Genom att därvid direkt vädja till individerna har det hela fått en mera allmän prägel, och bättre resultat uppnåtts, än om endast de *direkt* intresserade mecenaterna ensamma skulle ansvara för verksamhetens kostnader. Endast i Stockholms stad hava koloniernas antal ökats med $\frac{3}{5}$ efter tillkomsten av Barnens dag.

Ett annat bevis på det stora intresse, varmed man omfattar koloniernas arbete, torde vara, att antalet deltagande i kolonierna sedan år 1903 ökats med 150 %.

Trots dessa till synes så goda resultat, är dock mycket litet utfört. Läkarebesiktningen vid barnens intagande i skolorna har visat, att omkring 17 % av samtliga nybörjare äro i behov av vård och hjälp. Efter att så samvetsgrant som möjligt sökt utröna såväl livet som de ekonomiska förhållandena i hemmen, och antagit de barn vilkas hjälpansetts vara allra mest trängande, har man kunnat bereda möjligheter till landsvistelse för omkring 8 % av hela numerären, eller knappt 50 % av dem som varit i verkligt behov av hjälp. Vederbörande hava även haft sorgen att se, huru bristande möjligheter hava förorsakat skador, kanske för hela livet, bland hjälpbehövande barn, vilka på grund av relativt lindrig svaghet ej kunnat ifrågakomma till erhållande av hjälp, och

som senare blivit offer för inneboende, observerade, ehuru ej genast akuterade sjukdomar. För att på ett rationellt och effektivt sätt fullfölja det påbörjade arbetet, behövde de ekonomiska resurserna minst fördubblas. Huru detta skall tillgå, är emellertid ett ännu olöst problem. Goda skäl finnas visserligen för att antaga, att intresset för denna sak alltjämt skall uppehållas och stegras, men man rör sig, trots detta och trots den filantropiska idé, på vilken hela verksamheten är fotad, på lös grund. Genom oförutsedda händelser kan verksamheten mycket lätt berövas något eller några av sina förnämsta stöd, och resultatet därav kan bli en minskning med åtföljande konsekvenser.

Ur rent samhällelig synpunkt har denna verksamhet emellertid medfört sådana resultat, att densamma icke kan få göras beroende av tillfälligheter, såsom omplaceringar bland ledare och gynnare, ökning eller minskning av det allmänna intresset o. s. v.

Med kännedom om vikten av att kommande generationer besitta en god hälsa, synes det som om staten på lämpligt sätt borde ingripa uti, eller biträda vid ordnandet av sådana ärenden, som uppstått i och med skollovskoloniernas verksamhet. De former, denna verksamhet tagit, torde lämpligast behållas i nuvarande skick, enär detsamma, åtminstone i de större städerna, redan ingått i det allmänna begreppet om barnens sommarrekreation. Vad som från statens sida härtill kunde göras vore, att på sätt som kunde befinnas lämpligt, det arbete, som utföres i och för stärkande av det uppväxande släktets krafter, understöddes och bereddes en fastare grundval, än vad som nu är fallet. Det måste anses vara en staten värdig uppgift att deltaga i ordnandet av sådana angelägenheter, som uppstått just genom ett speciellt arbete för höjande av samhällsmedlemmarnas andliga och fysiska nivå, och som avser att åt landet skapa en livskraftig, dugande och framgångsrik befolkning, danad för och värdig de uppgifter samtiden kommer att ställa på densamma.

På grund av vad sålunda anförts, får jag härmed vördsamt anhålla,

att riksdagen ville besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av utredning om huru och i vad mån den verksamhet, som sedan ett trettiotal år pågått för att bereda fattiga barn i skolåldern från städer och större industrisamhällen tillfälle att genom vistelse på landsbygden under ferierna förvärva hälsa och krafter, må genom statens försorg stödjas och utvecklas.

Stockholm den 19 januari 1917.

Fredrik Ström.